

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia (del.) Danuta Dadej-Więsyk
Protokolant: sekretarz sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 18 maja 2022 r. w Lublinie

sprawy T. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 2 listopada 2018 r. sygn. akt IV U 609/18

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. nie obciąża T. K. kosztami postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

III AUa 1025/21

UZASADNIENIE

Decyzją z 26 czerwca 2018r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., działając na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy z 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych odmówił T. K. prawa do emerytury pomostowej wskazując, że ubezpieczony nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego co najmniej 15 lat.

Wyrokiem z dnia 2 listopada 2018 roku Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S. i ustalił wnioskodawcy T. K. prawo do emerytury pomostowej od (...).

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i ich ocenie prawnej.

Ubezpieczony T. K. w dniu(...) ukończył 60. rok życia. W dniu 27 kwietnia 2018r. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury pomostowej (wniosek o emeryturę pomostową z 27 kwietnia 2018r. k.1-2 akt emerytalnych). Na podstawie przedłożonych do organu rentowego dokumentów organ rentowy ustalił, że ubezpieczony udowodnił staż ubezpieczeniowy w wymiarze 36 lat, 4 miesiące

i 10 dni. Nadto organ rentowy ustalił, że ubezpieczony nie udowodnił stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w wymiarze co najmniej 15 lat. Uwzględniony przez organ rentowy staż pracy w szczególnych warunkach wynosi 13 lat, 1 miesiąc i 19 dni. Mając na uwadze brak wykazania przez ubezpieczonego stażu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w wymiarze co najmniej 15 lat, zaskarżoną decyzją z 26 czerwca 2018r. oraz kolejną decyzją z 13 sierpnia 2018r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej (decyzja z 26 czerwca 2018r. k.52 akt emerytalnych i decyzja z 13 sierpnia 2018r. k.56 akt emerytalnych).

Sąd Okręgowy wskazał, że ubezpieczony był zatrudniony w(...) w C. w okresie od 7 czerwca 1978r. do 30 kwietnia 1982r. w pełnym wymiarze czasu pracy (świadcstwo pracy z 23 marca 1984r. k.4 akt rentowych). W okresie od 7 czerwca 1978r. do 31 grudnia 1978r. ubezpieczony wykonywał pracę mechanika. Następnie, od 1 stycznia 1979r. pracodawca powierzył ubezpieczonemu stanowisko traktorzysty – kierowcy ciągnika. Pracę tę ubezpieczony wykonywał do końca zatrudnienia w w/w(...) ,tj. 30 kwietnia 1982r., a zatem przez 3 lata i 4 miesiące (dokumentacja płacowa ubezpieczonego na stanowisku traktorzysty od 1 stycznia 1979r. k.7-20 akt emerytalnych). W okresie zatrudnienia na stanowisku traktorzysty ubezpieczony wykonywał prace polowe i prace transportowe, przy czym w okresie wiosenno-letnim ,tj. w okresie od połowy kwietnia do połowy października (6 miesięcy) ubezpieczony wykonywał zarówno prace transportowe np. transportował mleko ze zlewni do (...) lub mieszanki zbożowe do gminnej (...), jak i prace polowe – przy oraniu, opryskach, koszeniu trawy, żniwach, wykopkach. Po zakończeniu sezonu prac polowych – od połowy października do połowy kwietnia ubezpieczony wykonywał wyłącznie prace transportowe – przewoził mleko ze zlewni do (...), wywoził drzewo z lasu na stację kolejową w K., wykonywał transporty na zlecenie miejscowego Urzędu Gminy, woził żwir i piasek na budowę dróg, w okresie zimowym odśnieżał drogi przy pomocy pług przyczepionego do ciągnika co potwierdzają zeznania świadków: J. S. i I. B. k.15-15v akta sprawy oraz zeznania ubezpieczonego k.14v-15 akt sprawy.

Wskazując na powyższe Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie. Sąd I instancji powołał treść przepisu art. 4 ustawy z 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (t.j.: Dz.U. z 2015r., poz.965 ze zm.)

Analizując okoliczności sprawy w świetle powyższego uregulowania Sąd doszedł do przekonania, że ubezpieczony spełnia wszystkie określone w nim warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej. Sąd wskazał, że po wydaniu zaskarżonej decyzji z 26 czerwca 2018r., w dniu 13 sierpnia 2018r. organ rentowy wydał kolejną decyzję, w której uwzględnił okres wykonywania przez ubezpieczonego pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych ,tj. okres pracy ubezpieczonego w (...) Spółce Akcyjnej od 1 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2009r. na stanowisku pracownika fizycznego (...) przyzakładowej (vide: zaświadczenie z 28 września 2017r. k.23 akt emerytalnych i decyzja z 13 sierpnia 2018r. k.56 akt emerytalnych). W ten sposób jedyną sporną okolicznością pozostała kwestia, czy ubezpieczony legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. Analizując okoliczności sprawy Sąd doszedł do przekonania, że ubezpieczony spełnia tę przesłankę. W ocenie Sądu organ rentowy niezasadnie nie zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku traktorzysty (kierowcy ciągnika) w (...) w C. w okresie 1 stycznia 1979r. do 30 kwietnia 1982r. Organ rentowy wskazał, że okres ten nie może być zaliczony do stażu pracy w szczególnych warunkach, gdyż w myśl przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - wykaz A załącznika do tego rozporządzenia dział VIII poz.3 – do pracy w szczególnych warunkach zaliczana jest praca kierowców ciągników w transporcie. Tymczasem ubezpieczony będąc zatrudnionym na stanowisku traktorzysty wykonywał zarówno prace transportowe, jak i prace polowe, a tych ostatnich nie można zaliczyć do prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Abstrahując w tym miejscu od tego, czy powyższa wykładnia wskazanego uregulowania jest trafna, czy nie, wskazać należy, że rozpatrywany okres zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku traktorzysty (od 1 stycznia 1979r. do 30 kwietnia 1982r.) przypada na okres obowiązywania – od 1 stycznia 1980r. rozporządzenia Rady Ministrów z 4 maja 1979r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1979r., Nr 13, poz.86) oraz jeszcze wcześniejszego rozporządzenia Rady Ministrów z 10 września 1956r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1956r., Nr 39, poz.176 ze zm.), które zaliczały pracę traktorzysty do pierwszej kategorii zatrudnienia – vide:

§2 w/w rozporządzenia z 4 maja 1979r. w zw. z wykazem prac zawartym w załączniku do rozporządzenia dział VIII poz.3 oraz §1 ust.1 pkt 2 w/w rozporządzenia z 10 września 1956r. w zw. z wykazem prac zawartym w załączniku tego rozporządzenia dział XVII poz.1. Zgodnie zaś z §19 ust.2 w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z 4 maja 1979r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w §4. Z kolei §9 rozporządzenia Rady Ministrów z 4 maja 1979r. stanowi, że pracownicy, którzy z tytułu zaliczenia ich pracy do pierwszej kategorii zatrudnienia nabyli uprawnienia na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie rozporządzenia (przed 1 stycznia 1980r.), zachowują te uprawnienia. W świetle powyższych uregulowań nie może być wątpliwości, że okres pracy ubezpieczonego na stanowisku traktorzysty (kierowcy ciągnika) od 1 stycznia 1979r. do 30 kwietnia 1982r. (3 lata i 4 miesiące) podlega zaliczeniu do stażu pracy w szczególnych warunkach. W tych okolicznościach uzasadnione jest stwierdzenie, że ubezpieczony legitymuje się ponad 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach. To zaś prowadzi do wniosku, że po stronie ubezpieczonego spełnione zostały wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury pomostowej, o którym mowa w art.4 ustawy o emeryturach pomostowych.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art.477¹⁴§2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił prawo T. K. do emerytury pomostowej od (...) ,tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku o emeryturę.

Apelację od tego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. i zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości. Wyrokowi temu zarzucił:

I. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na rozstrzygnięcie tj:

- art. 233§1k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i wyprowadzenie ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wniosków z niego nie przez przyjęcie, że ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych przez okres 15 lat.

II. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.

- art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 965) w związku z wykazem A, dział VIII, poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze (Dz. U Nr 8 poz. 43) poprzez błędną wykładnię i przyjęcie , że ubezpieczony w okresie od 1 stycznia 1979 roku do 30 kwietnia 1982 roku pracując jako traktorzysta (kierowca ciągnika) wykonywał pracę w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe organ rentowy wnosil o zmianę wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny po raz pierwszy rozpoznając apelację uznał, iż jest uzasadniona, albowiem Sąd Okręgowy wydał wyrok z naruszeniem prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny podkreślił, iż dla oceny czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska pracy, tylko rodzaj powierzonej mu pracy czyli rzeczywiście wykonywane zadania pracownicze. Odnosząc się do zarzutu apelacyjnego błędnego zaliczenia przez Sąd Okręgowy do pracy w warunkach szczególnych pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w okresie od 1 stycznia 1979 roku do 30 kwietnia 1982 roku Sąd Apelacyjny uznał, że zarzut ten jest częściowo trafny, co do okresu od 1 stycznia 1979 roku do 31 sierpnia 1980 roku, bowiem jest to okres, w którym wnioskodawca nie udowodnił, że był faktycznie zatrudniony na stanowisku traktorzysty - kierowcy ciągnika. Wnioskodawca nie wykazał w sposób jednoznaczny, że w całym okresie od 1 stycznia 1979 roku do 30 kwietnia 1982 roku wykonywał taką pracę na stanowisku kierowcy ciągnika- traktorzysty. Natomiast co do okresu od dnia 1 września 1980 roku, to Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia Sądu Okręgowego za uzasadnione jako, że znajdują one oparcie w aktach osobowych wnioskodawcy prowadzonych przez zakład pracy wnioskodawcy (...). Sąd Apelacyjny uznał, że materiał dowodowy zebrany w sprawie przez Sąd Okręgowy jest wystarczający do ustalenia przez Sąd Apelacyjny stanu faktycznego zgodnego z tym materiałem dowodowym

dlatego nie było konieczne przeprowadzanie dodatkowego uzupełniającego postępowania dowodowego przez Sąd II instancji.

Podniósł, że w wyroku z dnia 17 maja 2013 roku ICSK 509/12 lex nr (...) Sąd Najwyższy stwierdził, że :Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę ponownie, prowadząc w tym celu odpowiednie postępowanie dowodowe i dokonując odpowiednich ustaleń faktycznych. Ustalenia Sądu pierwszej instancji nie są dla Sądu drugiej instancji wiążące, toteż Sąd ten powinien poczynić zawsze własne ustalenia i to niezależnie od tego, czy strona wnosząca apelację podniosła w ogóle zarzut dokonania wadliwych ustaleń lub ich braku.

Dokonanie własnych ustaleń faktycznych pozwala Sądowi drugiej instancji na określenie właściwej podstawy prawnej rozstrzygnięcia, tj. wybór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię i dokonanie subsumcji. Bez względu na stanowisko stron i zakres podniesionych zarzutów Sąd Apelacyjny powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego i usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Najwyższego. W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny ustalił, że wnioskodawca T. K. został skierowany przez Urząd Miejski w S. do pracy w (...)na wolne miejsce mechanika. Wnioskodawca podjął pracę na takim stanowisku 7 czerwca 1978 roku. Z zakresu czynności dołączonego do akt osobowych wnioskodawcy założonych przez (...) wynika, że wnioskodawcy powierzono obowiązki wykonywania pracy powierzonymi narzędziami, zgodnie z poleceniem kierownika, ustalono materialną odpowiedzialność za przyjęte protokolarnie materiały, zobowiązano do utrzymania w należytym stanie miejsca pracy, zapewnienie traktorzystom przydzielonym na warsztat pracy oraz fachowy nadzór nad jego przebiegiem, zobowiązano mechanika do zgłaszania kierownikowi powstających nieprawidłowości na terenie warsztatu. Z umowy o pracę wynika, że wnioskodawca był skierowany do pracy na stanowisku mechanika. Natomiast w angażu płacowym z dnia 1 września 1980 r. zawiadomiono wnioskodawcę jako traktorzystę o podwyższeniu płacy. W kolejnym piśmie podobnie zawiadomiono wnioskodawcę jako traktorzystę o kolejnym uregulowaniu płacowym. W dniu 23 marca 1984 r. zostało wystawione świadectwo pracy, w którym podano, że wnioskodawca był zatrudniony w okresie od 7 czerwca 1978 r. do 30 kwietnia 1982 r. na stanowisku mechanika, a ostatnio kierowcy ciągnika. Do akt rentowych dołączono wnioski o premie dla wnioskodawcy, z których nie wynika od kiedy powierzono mu stanowisko traktorzysty. Natomiast w rubryce „zawód” w kilku takich wnioskach jest wskazane przemienne, że wnioskodawca był mechanikiem lub traktorzystą. Sam wnioskodawca twierdził, że początkowo pracował jako mechanik, a od 1 stycznia 1979 r. został przeniesiony na stanowisko traktorzysty - kierowcy ciągnika, przy czym wskazał początkowo, że chyba było to 1 stycznia, a następnie podał, że tak było. Sąd Apelacyjny nie dał wiary wnioskodawcy, że od 1 stycznia 1979 r. podjął pracę jako traktorzysta, albowiem nie przedstawił na tę okoliczność żadnych jednoznacznych dowodów. Z tych względów uznał, że wnioskodawca nie udowodnił, że w okresie od 1 stycznia 1978 r. do sierpnia 1980 r. był kierowcą ciągnika. Pracę na stanowisku traktorzysty wykonywał zatem od 1 września 1980 r. do 30 kwietnia 1982 r., tj. przez 1 rok 8 miesięcy. Po zsumowaniu tych dwóch okresów wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach w wymiarze 14 lat, 9 miesięcy i 20 dni. Tym samym nie spełnił on warunków określonych w art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2018 r. o emeryturach pomostowych, z którego wynika, że do przyznania prawa do emerytury pomostowej, oprócz spełnienia innych warunków określonych w tym przepisie, niezbędne jest wykazanie 15 lat wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Dlatego koniecznym stała się zmiana wyroku i oddalenie odwołania.

Wnioskodawca zaskarżył powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie:

(-) art. 227 w związku z art. 233 k.p.c. przez brak dokonania oceny całego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i niezasadne uznanie, że skarżący nie przedstawił żadnych jednoznacznych dowodów z których wynikałoby, że podjął pracę jako traktorzysta w dniu 1 stycznia 1979 r.;

(-) art. 248 i 129 § 4 w związku z art. 233 k.p.c. przez brak oceny dowodu z przedłożonych dokumentów w postaci wniosków o przyznanie premii w okresie od 1 grudnia 1978 r. do 30 września 1979 r., w sytuacji gdy ani organ rentowy ani Sądy obu instancji nie kwestionowały ich wiarygodności;

(-) art. 4 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w związku z wykazem A, dział VIII, poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. przez błędną wykładnię i błędne przyjęcie, że skarżący od 1 stycznia 1979 r. do 30 kwietnia 1982 r. nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej, następnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz o zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 28 października 2021 roku Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy podkreślił, iż istota sprawy w sensie wątpliwości co do faktycznie wykonywanej pracy przez T. K. zasadza się na kwestii, jakie zadania pracownicze wykonywał on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zgodnie z § 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43) - Dział VIII W transporcie i łączności. Transport, pkt. 3 prace kierowców ciągników.

Sąd Najwyższy wskazał, iż T. K. wykonywał przede wszystkim pracę kierowcy ciągnika, lecz przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy trzeba mieć na uwadze, że w czasach wykonywania prac w okresie funkcjonowania szeroko rozwiniętej (...) członkowie owych (...)zatrudnieni przy pracach fizycznych wykonywali różne rodzaje takich prac, nie zawsze w sposób jednoznacznie sklasyfikowany, stąd dokonywano zmian przepisów rozporządzeń Rady Ministrów w tym zakresie. Często zatem tacy pracownicy wykonywali prace o charakterze mieszanym. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę również, iż Sąd Apelacyjny nie odniósł się do wywodów Sądu Okręgowego odnośnie „sukcesji uprawnień” wnioskodawcy, biorąc pod uwagę wskazane w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego przepisy rozporządzeń Rady Ministrów z lat 1956, 1979 w związku z powołanym wyżej rozporządzeniem z 1983 r. oraz na zarzut skargi kasacyjnej sformułowany w jej uzasadnieniu w zakresie stwierdzenia braku określonych dokumentów w materiale dowodowym sprawy. Ubocznie zauważył, że całość materiału dowodowego pozwala na stwierdzenie, iż wnioskodawcy do uzyskania uprawnienia w przedmiotowej sprawie brakuje 72 dni pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Apelacyjny, po ponownym rozpoznaniu sprawy zważył, co następuje:

Złożona apelacja – wobec treści rozstrzygnięcia zapadłego w postępowaniu kasacyjnym i podniesionej w jego uzasadnieniu argumentacji, jak również wobec treści art. 398²⁰ zd. I KPC – skutkować musi zmianą zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i oddaleniem odwołania.

Zgodnie z art. 398²⁰ KPC sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

W postanowieniu z dnia 10 grudnia 2020 r. Sąd Najwyższy wskazał, że zakres związania sądów powszechnych orzeczeniem Sądu Najwyższego jest węższy niż zakres związania sądu pierwszej instancji wyrokiem sądu apelacyjnego. Pojęcie oceny prawnej użyte w art. 386 § 6 jest bowiem szersze niż pojęcie wykładni prawa. Przez wykładnię prawa należy rozumieć wyjaśnienie treści przepisów prawa. Pojęcie to powinno być rozumiane ściśle jako wyjaśnienie, objaśnienie, ustalenie znaczenia, sensu interpretowanej przez Sąd Najwyższy normy prawa i nie należy go utożsamiać z dokonaną przez ten sąd oceną prawną lub stanowiskiem Sądu Najwyższego w konkretnej sprawie. Sąd Najwyższy

podkreślił również konieczność ścisłej wykładni przepisu art. 398²⁰ KPC, z którego wynika związanie sądu drugiej instancji jedynie wykładnią prawa, a nie jakimikolwiek wytycznymi Sądu Najwyższego co do dalszego postępowania. W odniesieniu do sądu drugiej instancji po uchyleniu jego wyroku i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania nie ma bowiem zastosowanie zasada przewidziana w art. 386 § 6 KPC, że sąd pierwszej instancji, którego wyrok został uchylony przez sąd wyższej instancji, jest związany nie tylko oceną prawną, ale również wskazaniem co do dalszego postępowania sądu drugiej instancji. Wykładnia prawa obejmuje więc ustalenie znaczenia przepisów prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2020 r., sygn. III CSK 121/18).

Spór w niniejszym postępowaniu koncentrował się na zagadnieniu, czy ubezpieczony udowodnił okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący co najmniej 15 lat.

Błędnie Sąd I instancji uznał, iż wnioskodawca powyższe wykazał, a tym samym spełnia przesłanki do przyznania emerytury pomostowej.

Aby szczegółowo odnieść się do powyższej kwestii, przypomnieć w pierwszej kolejności należy, że zgodnie z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 roku; 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; 5) przed dniem 1 stycznia 1999 roku wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach; 6) po dniu 31 grudnia 2008 roku wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy. W świetle art. 4 pkt 2 i 5 w związku z art. 3 ust. 7 ustawy, do wymaganego przez nią stażu przypadającego przed dniem jej wejścia w życie, tj. przed 1 stycznia 2009 roku, wlicza się okresy pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu zarówno art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, jak i art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie zaś z 49 omawianej ustawy, dla osób, które po dniu 31 grudnia 2008 roku nie wykonywały pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, emerytura pomostowa przysługuje tylko wtedy gdy spełnia ona warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 oraz w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Zatem w pierwszym przypadku emerytura pomostowa przysługuje, gdy ubezpieczony wykonywał pracę w warunkach szczególnych wymienioną w załączniku do ustawy o emeryturach pomostowych przez dowolny okres, a w drugim gdy okres tej pracy wynosi co najmniej 15 lat.

Bezspornie T. K. po dniu po dniu 31 grudnia 2008 roku, będąc zatrudniony na stanowisko pracownika fizycznego (...) przykładowej, wykonywał pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, a tym samym aby spełnić warunki z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych do nabycia prawa do emerytury pomostowej powinien wykazać okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat.

Uwzględniony przez organ rentowy staż pracy w szczególnych warunkach wynosi 13 lat, 1 miesiąc i 19 dni.

Sąd Okręgowy do uznanego przez organ rentowy okresu pracy w szczególnych warunkach doliczył okres pracy w (...) w C. od 1 stycznia 1979 roku do 30 kwietnia 1982 roku na stanowisku traktorzysty (kierowcy ciągnika) , co dało w sumie ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Odnosząc się do zarzutu apelacyjnego błędnego zaliczenia przez Sąd I instancji do pracy w warunkach szczególnych pracy wykonywanej w okresie od 1 stycznia 1979 roku do 30 kwietnia 1982 roku na stanowisku traktorzysty (kierowca ciągnika) , należy uznać go za częściowo zasadny.

Istotnym jest przy tym, że ustawa o emeryturach pomostowych zawiera węższy zakres prac kwalifikowanych, jako prace w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze niż rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W myśl przepisów powołanego rozporządzenia - wykaz A załącznika do tego rozporządzenia dział VIII poz.3 – do pracy w szczególnych warunkach zaliczana jest praca kierowców ciągników w transporcie.

W tym miejscu , nawiązując do treści uzasadnienia Sądu Najwyższego w sprawie, Sąd Apelacyjny zauważa, iż nieprawidłowe jest stanowisko Sądu Okręgowego o „sukcesji uprawnień” wnioskodawcy, biorąc pod uwagę wskazane przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 4 maja 1979r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1979r., Nr 13, poz.86) oraz jeszcze wcześniejszego rozporządzenia Rady Ministrów z 10 września 1956r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1956r., Nr 39, poz.176 ze zm.), z której to „sukcesji” Sąd I instancji wywiódł możliwość zaliczenia spornego okresu do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego sygn. akt III UZP 3/19 z dnia 8 sierpnia 2019 r pracy traktorzysty w rolnictwie wykonywanej w okresie obowiązywania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 39, poz. 176 ze zm.) nie uważa się za okres zatrudnienia w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.).

W uzasadnieniu powyższej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż praca traktorzysty wymieniana w załączniku do rozporządzenia RM z 1956 r. była pracą zaliczaną do pierwszej kategorii zatrudnienia, a nie pracą wykonywaną w szczególnych warunkach. Nie występuje więc w odniesieniu do niej tożsamość pojęć różnie definiowanych w różnych okresach. Ponadto żaden przepis obecnie obowiązujący nie nakazuje oceniać tej pracy z uwzględnieniem przepisów obowiązujących w czasie, kiedy była wykonywana. Przeciwnie, omawiany wcześniej § 19 ust. 1 rozporządzenia RM z 1983 r. przewiduje, że w ramach okresów pracy w szczególnych warunkach uwzględnia się również okresy takiej pracy wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, co oznacza, że uwzględnieniu podlegają tylko takie okresy pracy, które są okresami pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia RM z 1983 r., czyli prace wymienione w tym rozporządzeniu (w § 4-8a) oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, a nadto – na podstawie § 19 ust. 2 – okresy zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu RM z 1979 r. Również trafne jest więc stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 czerwca 2018 r., II UK 188/17, zgodnie z którym za prace w szczególnych warunkach na podstawie rozporządzenia RM z 1983 r. uważa się: 1) prace wykonywane po wejściu w życie tego rozporządzenia na stanowiskach oraz w branżach wymienionych w załączniku do tego rozporządzenia; 2) prace wykonywane przed wejściem w życie rozporządzenia RM z 1983 r., jeżeli były to prace objęte wykazem do tego rozporządzenia, choćby nie zostały zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia; 3) prace wykonywane przed wejściem w życie rozporządzenia RM z 1983 r., jeżeli były to prace zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu RM z 1979 r. Niezależnie od powyższych uwag, Sąd Najwyższy zwrócił również uwagę na kwestię związaną z nazewnictwem prac (stanowisk) użytym w kolejnych omawianych rozporządzeniach. Wskazał, iż wykaz prac zaliczanych do pierwszej kategorii zatrudnienia stanowiący załącznik do rozporządzenia RM z 1956 r. wymienia jedynie traktorzystów. Operuje więc pojęciem, które oznacza kierowcę konkretnego pojazdu mechanicznego – traktora. Umieszczenie traktorzystów w Dziale XVII wykazu zatytułowanym „Rolnictwo i leśnictwo” zdaje się przy tym wskazywać, że prace wykonywane przez traktorzystów były zaliczane do pierwszej kategorii zatrudnienia bez względu na ich charakter i miejsce wykonywania. Chodziło więc 23 zapewne zarówno o wszelkie prace polowe, jak i prace transportowe. Tymczasem już w wykazie prac zaliczonych do pierwszej kategorii zatrudnienia stanowiącym załącznik do rozporządzenia RM z 1979 r. traktorzyści w ogóle nie

zostali wymienieni, natomiast w Dziale VIII tego wykazu zatytułowanym „W transporcie i łączności”, w podtytule „Transport”, analogicznie jak w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia RM z 1983 r., Dziale VIII, również zatytułowanym „W transporcie i łączności”, w podtytule „Transport” wymieniono kierowców ciągników, których prace – podobnie jak prace kierowców innych pojazdów – najpierw zaliczono do pierwszej kategorii zatrudnienia, a następnie uznano za prace w szczególnych warunkach. Osób zatrudnionych na tych stanowiskach załącznik do rozporządzenia RM z 1956 r. w ogóle zaś nie wymieniał, co powodowało, że ich praca była zaliczana do drugiej kategorii zatrudnienia. Była to zmiana istotna, związana nie tylko ze zmianą nazewnictwa, ale także z przyjęciem, że od wejścia w życie rozporządzenia RM z 1979 r. kwalifikowany charakter miały tylko takie rodzaje czynności, które zostały określone w przepisach tego rozporządzenia. Jeśli zaś chodzi o kierowców ciągników, to zaliczenie prac przez nich wykonywanych do pierwszej kategorii zatrudnienia, a następnie uznanie tych prac za wykonywane w szczególnych warunkach było możliwe tylko wówczas, gdy prace te polegały na „ciągnięciu”, co w przypadku traktora musiało oznaczać prace transportowe polegające na ciągnięciu urządzeń nieposiadających własnego napędu, na przykład przyczep.

W świetle powyższego okres pracy wnioskodawcy od 1 stycznia 1979 roku do 30 kwietnia 1982 roku, jako okres pracy wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, mogły podlegać uwzględnieniu do stażu pracy w szczególnych warunkach, po wykazaniu, iż stanowi on okresy pracy, które są okresami pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia RM z 1983 r., czyli prace wymienione w tym rozporządzeniu (w § 4-8a)

Jeszcze raz należy podkreślić, iż w myśl przepisów powołanego rozporządzenia - wykaz A załącznika do tego rozporządzenia dział VIII poz.3 – do pracy w szczególnych warunkach zaliczana jest praca kierowców ciągników w transporcie.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala stwierdzić, że skarżący wykonywał tego rodzaju prace, jednak nie przez cały okres uwzględniony przez Sąd I instancji tj. od 1 stycznia 1979 roku do 30 kwietnia 1982 roku. W tym względzie ocena ta jest błędna.

Słusznie Sąd Okręgowy wskazał, iż dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj faktycznie powierzonych mu i wykonywanych prac. To nie nazwa zajmowanego stanowiska, ale zakres faktycznie wykonywanej przez ubezpieczonego pracy decyduje o uznaniu jej za pracę w warunkach szczególnych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 17 lipca 2015 r., III AUa 270/15). Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08). Inaczej mówiąc, nawet wykonywanie pewnych czynności w trudnych dla organizmu warunkach, jeżeli nie można ich zakwalifikować pod jedną z pozycji z wykazu, uniemożliwia traktowania takiego zatrudnienia jako mającego znaczenie z punktu widzenia prawa do emerytury, o jakim mowa w art. 32 ww. ustawy (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10). Jeżeli pracy w szczególnych warunkach towarzyszą inne czynności pracownicze, to warunek pełnego zatrudnienia należy odnosić tylko do tych czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na czynniki szkodliwe dla zdrowia i uwzględniać w wymiarze czasu pracy tylko te inne czynności, które są ściśle związane z pracą w szczególnych warunkach, stanowiąc integralną część tej pracy albo są wykonywane incydentalnie, w wymiarze nieznaczącym dla wymiaru czasu pracy w warunkach szczególnych (por. Sąd Apelacyjny w Łodzi z dnia 29 czerwca 2015 r., III AUa 1224/14).

T. K. został skierowany przez Urząd Miejski w S. do pracy w (...) w C. na wolne miejsce mechanika. Wnioskodawca podjął pracę na takim stanowisku 7 czerwca 1978 roku. Z zakresu czynności dołączonego do akt osobowych wnioskodawcy założonych przez (...) wynika, że wnioskodawcy powierzono obowiązki wykonywania pracy powierzonymi narzędziami, zgodnie z poleceniem kierownika, ustalono materialną odpowiedzialność za przyjęte protokolarnie materiały, zobowiązano do utrzymania w należytym stanie miejsca pracy, zapewnienie traktorzystom

przydzielonym na warsztat pracy oraz fachowy nadzór nad jego przebiegiem, zobowiązano mechanika do zgłaszania kierownikowi powstających nieprawidłowości na terenie warsztatu.(k. 8 akt osobowych). Z umowy o pracę wynika, że wnioskodawca był skierowany do pracy na stanowisku mechanika. W okresie od 1 października 1978 roku do 1 września 1980 roku wnioskodawca wymieniany jest w dokumentach dołączonych do akt osobowych jako mechanik. 1 września 1980 roku w angażu płacowym z dnia 1 września 1980 roku zawiadomiono wnioskodawcę jako traktorzystę o podwyższeniu płacy. W kolejnym piśmie podobnie zawiadomiono wnioskodawcę jako traktorzystę o kolejnym uregulowaniu płacowym. W dniu 23 marca 1984 roku zostało wystawione świadectwo pracy, w którym podano, że wnioskodawca był zatrudniony w okresie od 7 czerwca 1978 roku do 30 kwietnia 1982 roku na stanowisku mechanika, a ostatnio kierowcy ciągnika (akta osobowe). We wnioskach o premię stanowisko wnioskodawcy zostało określone jako kierowca. W okresie od 7 czerwca 1978r. do 31 grudnia 1978r. ubezpieczony wykonywał pracę mechanika. W grudniu 1978 roku wnioskodawca sprowadził do (...) nowy ciągnik. Następnie, od stycznia 1979r. pracodawca powierzył ubezpieczonemu stanowisko traktorzysty – kierowcy ciągnika. Pracę tę ubezpieczony wykonywał do końca zatrudnienia w w/w (...), tj. 30 kwietnia 1982r. (dokumentacja płacowa ubezpieczonego na stanowisku traktorzysty k.7-20 akt emerytalnych, zeznania wnioskodawcy). W okresie zatrudnienia na stanowisku traktorzysty ubezpieczony wykonywał prace polowe i prace transportowe, przy czym w okresie wiosenno-letnim ,tj. w okresie od połowy kwietnia do połowy października (6 miesięcy) ubezpieczony wykonywał zarówno prace transportowe np. transportował mleko ze zlewni do (...) lub mieszanki zbożowe do gminnej (...), jak i prace polowe – przy oraniu, opryskach, koszeniu trawy, żniwach, wykopkach. Było 5-6 punktów odbioru mleka, wnioskodawca codziennie woził mleko ze zlewni do (...), trasa wynosiła około 30 km w jedną stronę. Po powrocie ubezpieczony ciągnikiem pracował przy pracach polowych. Po zakończeniu sezonu prac polowych – od połowy października do połowy kwietnia ubezpieczony wykonywał wyłącznie prace transportowe – przewoził mleko ze zlewni do (...), wywoził drzewo z lasu na stację kolejową w K., wykonywał transporty na zlecenie miejscowego Urzędu Gminy, woził żwir i piasek na budowę dróg co miało miejsce 2-3 razy w roku, w listopadzie i grudniu woził buraki do cukrowni . Droga do cukrowni wynosiła około 30 km w jedną stronę, zajmowała około 2 godziny. Wnioskodawca w okresie zimowym odśnieżał również drogi przy pomocy pługa przyczepionego do ciągnika. Wnioskodawca rozpoczynał prace około godziny 6 -7 rano, pracował do godzin wieczornych, w zimie do 17-18 tej. Czas pracy kierowców ciągników był przez nich ewidencjonowany w kartach pracy, gdzie wpisywali oni wykonane czynności i godziny pracy. Na podstawie kart pracy księgowa sporządzała m.in. wnioski o przyznanie premii. We wnioskach wpisywała godziny przepracowane i godziny efektywne. Godziny przepracowane uwzględniały przestoje, postoje, naprawy, załadunek, natomiast godziny efektywne czas samej jazdy (zeznania świadków: J. S. i I. B. k.15-15v akta sprawy oraz częściowo zeznania ubezpieczonego k.14v-15, 136v-137 akt sprawy, wnioski o przyznanie premii k.7-21 a.e., k.76-80).

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów złożonych w aktach osobowych z okresu zatrudnienia w/w zakładzie pracy, w tym dołączonych wniosków o przyznanie premii, a także w pełni wiarygodnych – spójnych i logicznych – zeznań świadków , jak również częściowo zeznań samego ubezpieczonego nie budzą wątpliwości, że ubezpieczony w spornym okresie, w okresach sezonów zimowych, które trwały od połowy października do połowy kwietnia, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę spełniającą warunki uznania jej za pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymienione w wykazie A załącznika Dziale VIII poz.3. Okresy te od 1.01.1979 r. do 15.04.1979 r. (3 miesiące i 15 dni), od 15.10.1979 roku do 15.04.1980 roku (6 miesięcy), od 15.10.1980 roku do 15.04.1981 roku (6 miesięcy), od 15.10.1981 roku do 15.04.1982 roku(6 miesięcy) wynoszą łącznie rok , 9 miesięcy i 15 dni. W sezonie zimowym wnioskodawca, po zakończeniu sezonu prac polowych – od połowy października do połowy kwietnia wykonywał wyłącznie prace transportowe – przewoził mleko ze zlewni do (...), wywoził drzewo z lasu na stację kolejową w K., wykonywał transporty na zlecenie miejscowego Urzędu Gminy, woził żwir i piasek na budowę dróg , w listopadzie i grudniu woził buraki do cukrowni, odśnieżał również drogi przy pomocy pługa przyczepionego do ciągnika.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala stwierdzić, że skarżący w pozostałych okresach zatrudnienia w (...) (za wyjątkiem pracy na stanowisku mechanika od 7.06.1978 r. do 31.12.1979 r.) wykonywał również prace transportowe jako kierowca ciągnika, jednak praca ta nie była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W tym względzie

należy podzielić częściowo zarzut apelacji, błędnej oceny, iż praca wnioskodawcy wykonywana przez ubezpieczonego w pozostałych okresach, w sezonie prac polowych, nie była pracą w warunkach szczególnych wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W tym względzie Sąd Apelacyjny nie uznał za wiarygodne zeznań wnioskodawcy, iż prace w transporcie przy użyciu ciągnika zajmowały mu również w sezonie letnim co najmniej 8 godzin dziennie. Do stałych obowiązków wnioskodawcy należał wyłącznie transport mleka, natomiast inne prace transportowe w większości były wykonywane przez (...) w sezonie jesienno-zimowym (transport drzewa, buraków, odśnieżanie). Inne prace transportowe, jak wynika z zeznań samego ubezpieczonego miały miejsce okazjonalnie np. wożenie żwiru i piasku na budowę dróg miało miejsce 2-3 razy w roku. Wnioskodawca transport mleka przy pomocy ciągnika wykonywał rano. Było 5-6 punktów odbioru mleka, wnioskodawca codziennie woził mleko ze zlewni do (...), trasa wynosiła około 30 km w jedną stronę. Trudno uznać za wiarygodne zeznania ubezpieczonego, iż powyższe prace transportowe wykonywał od rana do godziny 14-15 tej, gdy jednocześnie opisując prace przy transporcie drzewa w zimie podał, iż trasę 30 kilometrową pokonywał w 2 godziny. Nawet gdyby przyjąć, iż droga do (...), wobec konieczności zajeżdżania do zlewni zajmowała wnioskodawcy 3 godziny w pierwszą stronę, to z powrotem, nie było już tej konieczności i trwała ona krócej. Tym samym praca wnioskodawcy jako kierowcy ciągnika w transporcie nie zajmowała mu w sezonie letnim 8 godzin dziennie, gdyż zarówno z jego zeznań, jak i zeznań świadków wynika, iż po tych pracach ubezpieczony był kierowany do prac polowych.

Powyższy wniosek dotyczący niewykonywania pracy w transporcie w pełnym wymiarze czasu pracy potwierdzają również dołączone wnioski o premie dla pracowników fizycznych. I tak przykładowo w maju 1981 roku przy nazwisku T. K. odnotowano 125 godzin 20 minut przepracowanych godzin, w tym efektywnych 78 godzin 5 minut, w sierpniu 1981 roku odnotowano 138 godzin 55 minut przepracowanych godzin, w tym efektywnych 77 godzin 15 minut, we wrześniu 1981 roku 55 godzin 40 minut przepracowanych godzin, w tym efektywnych 36 godzin 15 minut.

Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08). Inaczej mówiąc, nawet wykonywanie pewnych czynności w trudnych dla organizmu warunkach, jeżeli nie można ich zakwalifikować pod jedną z pozycji z wykazu, uniemożliwia traktowania takiego zatrudnienia jako mającego znaczenie z punktu widzenia prawa do emerytury, o jakim mowa w art. 32 ww. ustawy (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10). Jeżeli pracy w szczególnych warunkach towarzyszą inne czynności pracownicze, to warunek pełnego zatrudnienia należy odnosić tylko do tych czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na czynniki szkodliwe dla zdrowia i uwzględniać w wymiarze czasu pracy tylko te inne czynności, które są ściśle związane z pracą w szczególnych warunkach, stanowiąc integralną część tej pracy albo są wykonywane incydentalnie, w wymiarze nieznaczącym dla wymiaru czasu pracy w warunkach szczególnych (por. Sąd Apelacyjny w Łodzi z dnia 29 czerwca 2015 r., III AUa 1224/14).

Z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wynika, iż zatrudnienie traktorzysty przy pracach polowych w rolnictwie nie stanowi pracy w szczególnych warunkach z wykazu A, dział VIII, poz. 3 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, czyli pracy kierowcy ciągnika w transporcie. Prace kierowcy ciągnika w transporcie i w rolnictwie - mimo podobieństw - nie są tożsame, a w konsekwencji różny jest stopień narażenia osób wykonujących te prace na ekspozycję czynników szkodliwych dla zdrowia w obydwu wymienionych branżach. Nie można uznać, że praca traktorzysty jest zawsze pracą „w transporcie”, także wówczas, gdy kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika rolniczego prace polowe (np. sieje, orze, nawozi, spulchnia glebę, wykonuje opryski itp.) bądź zajmuje w czasie zimy odśnieżaniem i posypywaniem dróg. Praca kierowcy ciągnika wymaga wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, jest również uciążliwa ze względu na specyficzny czas pracy kierowcy uzależniony od zleconych mu zadań transportowych. Obciążeń takich nie ma, jak uznał ustawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie,

gdzie dominują prace polowe. Gdyby praca traktorzysty miała swoje uzasadnienie jako praca w szczególnych warunkach, to niewątpliwie tak ująłby ją prawodawca w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wówczas w pierwszej kolejności odpowiedni zapis znalazłby się w dziale X wykazu A, dotyczącym rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. (Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 czerwca 2021 r. II USK 225/21)

Wnioskodawca udowodnił 13 lat 1 miesiąc i 19 dni pracy w szczególnych warunkach. Prace w warunkach szczególnych wykonywał również od 1.01.1979 r. do 15.04.1979 r. (3 miesiące i 15 dni), od 15.10.1979 roku do 15.04.1980 roku (6 miesięcy), od 15.10.1980 roku do 15.04.1981 roku (6 miesięcy), od 15.10.1981 roku do 15.04.1982 roku(6 miesięcy) łącznie rok , 9 miesięcy i 15 dni. Po zsumowaniu tych dwóch okresów ubezpieczony wykazał 14 lat 11 miesięcy i 9 dni pracy w szczególnych warunkach.

Tym samym T. K. nie spełnił wszystkich przewidzianych w art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 1998r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.) przesłanek nabycia prawa do dochodzonego świadczenia emerytalnego wobec niewykazania okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego co najmniej 15 lat. W świetle powyższego zarzut apelacji naruszenia powyższego przepisu okazał się zasadny. Art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych nie ma zastosowania do wnioskodawcy, gdyż po dniu 31 grudnia 2008 roku wykonywał on pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy.

Z tych powodów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego uzasadnia treść przepisu art. 102 k.p.c., w świetle którego w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Należało przypomnieć, że ustawodawca przyznaje sądowi pewną swobodę w zasądzaniu kosztów procesu, gdy stosowaniu zasady odpowiedzialności za wynik sporu sprzeciwiają się względy słuszności, przy czym przepis ten może być stosowany w zależności od konkretnego stanu faktycznego. Zasądzenie od strony przegrywającej tylko części kosztów procesu, poniesionych przez jej przeciwnika procesowego lub odstąpienie od obciążania jej tymi kosztami jest możliwe jedynie w wypadkach szczególnie uzasadnionych, przekonujących o tym, że w danym przypadku takie obciążenie byłoby niesłuszne, niesprawiedliwe. Zakwalifikowanie konkretnego przypadku jako „szczególnie uzasadnionego” w rozumieniu art. 102 kpc wymaga rozważenia całokształtu okoliczności sprawy, łączących się z charakterem żądania poddanego pod osąd, przy uwzględnieniu zasad współżycia społecznego. Pojęcie wypadek szczególnie powinno być zatem rozumiane ściśle, jako rzeczywiście wyjątkowe, niecodzienne okoliczności przedmiotowe lub podmiotowe sprawy, uzasadniające, ze względów słuszności i zasad współżycia społecznego, nie obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu bądź zasądzenie od niej jedynie części tych kosztów. W orzecznictwie dominuje ponadto pogląd, że sposób stosowania art. 102 k.p.c. podlega dyskrecjonalnej ocenie sędziowskiej i w zasadzie wymyka się spod kontroli sprawowanej przez sąd odwoławczy, chyba że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z rażącym naruszeniem reguły orzekania przewidzianej w tym przepisie (postanowienia Sądu Najwyższego: z 25 marca 2011 r., IV CZ 136/10; z 17 listopada 2010 r., II PZ 38/10).

Sąd Apelacyjny miał na uwadze szczególną sytuację ubezpieczonego związaną z jego przekonaniem o słuszności dochodzonego roszczenia , potwierdzonym rozstrzygnięciem Sądu I instancji i wcześniejszymi rozbieżnościami w orzecznictwie.

Danuta Dadej-Więsyk